

**ЗВІТ**  
**ПРО РОБОТУ**  
**ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ**  
**НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ**  
**у 2012–2016 рр.**

***I. Організаційна діяльність***

Станом на січень 2012 р. до складу Чернігівської обласної організації Національної спілки краєзнавців України входило 40 осіб, на грудень 2016 р. – 67 осіб. Протягом 2012–2016 рр. зі складу Спілки виведено 5 осіб (2 – у зв'язку зі смертю, 3 – за власним бажанням). Наприкінці 2016 р. підготовлені документи для вступу до Спілки ще 4 краєзнавців.

У травні 2012 р. відбулась III позачергова конференція ЧОО НСКУ, на якій було внесено зміни до її Положення. 30 травня 2014 р. відбулася IV чергова звітно-виборча конференція ЧОО НСКУ, на якій були присутні 36 членів Спілки. Після обговорення звіту голови Правління ЧОО НСКУ та звіту Ревізійної комісії відбулися вибори нового складу Правління та Ревізійної комісії. До складу Правління увійшли О.Б. Коваленко, О.І. Крук, О.Я. Рахно, І.Я. Каганова, А.Л. Курданов, С.Л. Лаєвський, А.М. Острячко, Л.В. Ясновська, до складу Ревізійної комісії – Л.П. Лінюк, Ю.А. Русанов, А.В. Морозова. Головою Правління було обрано О.Б. Коваленка, заступниками голови – О.І. Крука й О.Я. Рахна, відповідальним секретарем – Л.В. Ясновську, головою Ревізійної комісії – Ю.А. Русанова.

У грудні 2016 р. відбулася V позачергова конференція ЧОО НСКУ, на якій обрано делегатів на VI з'їзд Національної спілки краєзнавців України та обговорено зміни до Статуту НСКУ.

Протягом 2012–2016 рр. було проведено 30 засідань Правління ЧОО НСКУ, на яких, зокрема, йшлося про увічнення пам'яті відомих діячів вітчизняної історії та культури; розглянуто пропозиції щодо перейменування вулиць Чернігова згідно із Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»; про делегування голови Правління Чернігівської обласної організації Національної спілки краєзнавців України О.Б. Коваленка до участі в Громадській раді при Чернігівській облдержадміністрації; про заходи з нагоди 100-річчя від дня народження фундатора Національної спілки краєзнавців України, академіка П.Т. Тронька; подання до Правління НСКУ щодо нагородження Грамотами Національної спілки краєзнавців України за багаторічну сумлінну краєзнавчу працю; подання щодо призначення членам НСКУ, ветеранам краєзнавчого руху стипендій Чернігівської обласної державної адміністрації; нагородження грамотами Правління ЧОО НСКУ Чернігівського обласного художнього музею ім. Г. Галагана, Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника М.М. Коцюбинського та Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця», Центру педагогічної спадщини С.Ф. Русової Ріпкінської гімназії, Мезинського археологічного науково-дослідного музею імені В.Є. Куриленка, Л.В. Студьонової з нагоди 50-річчя наукової та бібліографічної діяльності, Г.О. Кузнецова з нагоди 90-річчя від дня народження та Чернігівську обласну організацію Українського товариства охорони пам'яток історії та культури у зв'язку з 50-річчям з дня заснування; прийняття нових членів до НСКУ.

З ініціативи Правління ЧОО НСКУ в Чернігові на території колишнього Дитинця було встановлено пам'ятник канонізованому Православною Церквою князю Ігорю Ольговичу, у смт Седнів – видатному громадському і державному діячеві, голові уряду Української держави гетьмана П.П. Скоропадського Ф.А. Лизогубу, а також присвоєно ім'я громадського

діяча і мецената Г.П. Галагана Чернігівському обласному художньому музею.

За поданням Правління ЧОО НСКУ протягом 2012–2016 рр. відомі краєзнавці В.М. Михайленко (Короп), А.А. Федорченко (Любеч), Г.В. Самойленко (Ніжин), А.М. Федірко (Новгород-Сіверський), П.В. Грищенко, Т.П. Демченко, І.Я. Каганова, Л.П. Линюк, А.В. Морозова та С.О. Половникова (Чернігів) одержували стипендії Чернігівської обласної державної адміністрації.

У 2014–2016 рр. було створено осередки ЧОО НСКУ у Чернігівському, Куликівському, Ічнянському та Новгород-Сіверському районах.

## ***II. Науково-дослідна робота***

Протягом 2012–2016 рр. за участю ЧОО НСКУ було організовано і проведено низку наукових конференцій, зокрема:

- Другі, Треті та Четверті Любецькі історичні читання;
- IV Міжнародний польовий археологічний семінар «Урбаністичні центри Русі в контексті історії середньовічної Європи»;
- Міжнародну науково-практичну конференцію «Історико-археологічний та природно-екологічний потенціал Мезинської округи: минуле, сучасне та перспективи розбудови»;
- Всеукраїнську наукову конференцію «Колекціонування українських старожитностей як складова частина українського національного руху і національного відродження XIX – початку XX століть»;
- Всеукраїнську науково-практичну конференцію «М. Коцюбинський: погляд з XXI століття» (до 150-річчя від дня народження письменника);
- Наукову конференцію «Володимир Великий та його доба», присвячену 1000-літтю від дня смерті Володимира Великого;
- П'яті, Шості та Сьомі Шрагівські наукові читання;

- Перші, Другі та Треті Самоквасівські наукові читання;
- Перші Курасівські читання пам'яті українського історика Г.М. Кураса (1957–2008);
- Круглий стіл «Д.Я. Самоквасов і розвиток археологічних досліджень на Чернігово-Сіверщині (до 170-річчя з дня народження)»;
- Круглий стіл «Історія Північного Лівобережжя на сторінках журналу «Киевская старина»;
- Круглий стіл «Михайло Могилянський та його доба (до 140-річчя від дня народження)».

За ініціативи Правління ЧОО НСКУ з 2014 р. за участю Навчально-наукового інституту історії, етнології та правознавства імені О.М. Лазаревського Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, ОКПНЗ «Чернігівська МАН учнівської молоді», ПНЗ «Центр дитячого та юнацького туризму та екскурсій» було проведено Першу, Другу та Третю обласні історико-краєзнавчі конференції учнівської молоді.

У 2012–2016 рр. на засіданнях Спеціалізованої вченої ради К 79.053.01 у Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т.Г. Шевченка було захищено кандидатські дисертації з історії Чернігово-Сіверщини:

Потій Н.М. «Розвиток земської початкової освіти в Чернігівській губернії (1865–1919 рр.)»;

Нітченко А.Г. «Органи місцевого самоврядування та державної влади Тимчасового уряду (на матеріалах Чернігівської губернії)»;

Аскерова Л.С. «Чернігів у XIX – на початку XX ст.: формування міського середовища»;

Дмитренко Н.М. «Місцеві музеї Північного Лівобережжя та їх роль у розвитку історичного краєзнавства і збереження національної культурної спадщини (1917–1937 рр.)»;

Чугаєва І.К. «Чернігівське літописання XI–XIII ст.»;

Непотенко І.В. «Чернігів у 1920-х рр.: структури повсякденності»;

Лавріненко Л.І. «Охорона здоров'я на Чернігівщині (1960–1980-ті рр.)»;

Тоцька Ж.В. «Розвиток історичного краєзнавства на Чернігівщині в першій половині XIX ст.»;

Ципляк Н.О. «Чернігівська духовна семінарія у соціокультурному та громадському житті Північного Лівобережжя (кінець XVIII – початок XX ст.)»;

Казимір В.А. «Науково-педагогічна та громадська діяльність В.В. Дубровського в Україні»;

Мітеров О.Й. «Селянське господарство Чернігівської губернії у другій половині XIX – на початку XX ст.»;

Горох М.В. «Створення та функціонування системи Торгсину на Чернігівщині (1932–1936 рр.)»;

Герасимчук О.М. «Реалізація Столипінської аграрної реформи в Чернігівській губернії (1906–1917 рр.)»;

Крупенко О.В. «Промислове підприємництво у Полтавській та Чернігівській губерніях у другій половині XIX – початку XX ст.»

Бойченко С.Г. «Чернігівський некрополь останньої третини XVIII – початку XX ст.»;

Музика Ю.В. «Громадська та науково-просвітницька діяльність Д.Л. Мордовця (1830–1905)»;

Тригуб О.О. «Рід Туманських в історії України (кінець XVIII – початок XX ст.)»;

Токарев С.А. «Козацька старшина Ніжинського полку у другій половині XVII–XVIII ст.»;

Торубара А.О. «Ніжинський юридичний ліцей в освітньому просторі, науковому та соціокультурному житті України (1840–1875 рр.)».

### *III. Просвітницька діяльність*

Протягом 2012–2016 рр. за безпосередньої участі членів ЧОО НСКУ було проведено 38 засідань клубу «Краєзнавець», що діє на базі Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка, під час яких, зокрема, було презентовано понад 20 нових краєзнавчих видань.

У червні 2012 р. відповідальний секретар Правління ЧОО НСКУ Л.В. Ясновська брала участь у науково-краєзнавчій експедиції на Кіровоградщину, організований Правлінням НСКУ. У червні 2013 р. член Правління ЧОО НСКУ О.І. Крук узяв участь у науково-краєзнавчій експедиції на Волинь, організованій Правлінням НСКУ.

Голова Правління ЧОО НСКУ проф. О.Б. Коваленко узяв участь у підготовці підручника для студентів вищих навчальних закладів «Основи краєзнавства» та науково-популярного видання «Україна Тараса Шевченка», які побачили світ у 2015 р.

У друкованих та електронних ЗМІ з метою пропаганди історико-культурної спадщини Чернігівщини протягом 2012–2016 рр. виступили члени Спілки О.Б. Коваленко, Т.П. Демченко, О.П. Добриця, С.Ю. Зозуля, О.Я. Рахно, О.І. Крук, С.Л. Лаєвський, О. М. Ляшев, С.О. Павленко, С.О. Половникова, Н.Б. Реброва, В.М. Сапон, А.Л. Курданов.

ЧОО НСКУ плідно співпрацює з Чернігівським національним педагогічним університетом імені Т.Г. Шевченка, Ніжинським державним університетом імені М.В. Гоголя, Чернігівським обласним історичним музеєм імені В.В. Тарновського, Чернігівським обласним художнім музеєм імені Г.П. Галагана, Батуринським національним заповідником «Гетьманська столиця», Історико-археологічним музейним комплексом «Древній Любеч».

З ініціативи Правління ЧОО НСКУ на базі Навчально-наукового інституту історії, етнології та правознавства імені О.М. Лазаревського Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка в жовтні 2012 р. було створено Центр історико-краєзнавчих досліджень імені П.К. Федоренка. Крім того, у навчальному корпусі Навчально-наукового інституту історії, етнології та правознавства імені О.М. Лазаревського Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка було виділено й облаштовано приміщення для Правління ЧОО НСКУ.

#### ***IV. Видавнича справа***

Протягом 2012–2016 рр. члени ЧОО НСКУ опублікували низку книг, зокрема:

Зайченко В.В. Новобілоуська метрична книга та її персоналії. – Чернігів, 2012. – 96 с.

Коваленко О.Б., Рахно О.Я. Гніздо вільнодумства і гуманності: садиба Ліндфорсів-Русових в Олешні та її мешканці. – Чернігів: Видавець В.М. Лозовий, 2012. – 30 с.

Михайленко В. Дем'ян Многогрішний – гетьман Сіверський. – Мена, 2012. – 64 с.

Настрої та поведінка населення Чернігівщини в умовах «сталінської революції згори». 1928–1938: Збірник документів та матеріалів / [авт. вступ. ст. та упорядники О. Коваленко, Р. Подкур, В. Васильєв, О. Лисенко]. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2012. – 464 с.

Реабілітовані історією. Чернігівська область. – Чернігів: Десна Поліграф, 2012. – Т. 4. – 580 с.

Русов О.О. Щоденники та спогади / [упорядкування, підготовка до друку, вступна стаття, коментарі О.Я. Рахна]. – Чернігів: Десна Поліграф, 2012. – 320 с.

Сапон В., Шевченко В. Одиссея Юрія Лисянського. – Ніжин, 2012. – 72 с.

Добриця О.П. Забута спадщина. – Чернігів: Лозовий В.М., 2013. – 173 с.

Зайченко В.В. Село Масани яким воно було; 2-ге вид., доп. – Чернігів: Лозовий В.М., 2013. – 183 с.

Літопис доль та днів минулих. – Чернігів: Лозовий В.М., 2013. – Кн. 1 / [упоряд. Г. Адруг-Дараган, А. Курданов]. – 612 с.

Ляшев О.В. Козаки та селяни с. Роїща Роїської сотні Чернігівського полку. – Чернігів: Десна, 2013. – Кн. 1. – 117 с.

Михайленко В. Короп – європейське містечко. – Чернігів, 2013. – 76 с.

Павленко С. Мікротопоніми Чернігово-Сіверщини. – Чернігів: Десна, 2013. – 600 с.

Спалені села і селища Чернігівщини в 1941–1943 роках: злочини проти цивільного населення: Зб. док. і матеріалів / [упоряд.: С.В. Бутко, О.В. Лисенко; відп. ред. Р.І. Пилявець]. – Чернігів: Десна Поліграф, 2013. – 223 с.

Чернігівщина в роки нацистської окупації: документи і матеріали / [упорядники О. Коваленко, Р. Подкур, О. Лисенко]. – Чернігів: Десна Поліграф, 2013. – 492 с.

Бельман С. О событиях и людях: [статьи, путевые заметки, доклады, письма, интервью]. – Чернігів: Десна Поліграф, 2014. – 527 с.

Листи Михайла та Марії Могилянських до Іллі Шрага (1907–1917 рр.) / [упоряд., передм., прим. Т.П. Демченко, С.Г. Іваницької]. – Чернігів: Просвіта, 2014. – 143 с.

Мірошниченко Ю.Р., Федірко А.М. Новгород-Сіверська гімназія – alma mater Сіверського краю (1808–1918). – К.: Фенікс, 2014. – 303 с.

Сапон В.М. Моя Шевченкіана. – Чернігів: Лозовий В.М., 2014. – 55 с.



Анатомія сільських повстань: Городянське повстання 1931 року під проводом Я. Рябченка: Збірник документів та матеріалів / [авт. вступ. ст. та упорядники О. Лисенко, Р. Подкур]. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2015. – 356 с.

Зайченко В. Вишивка козацької старшини XVII–XVIII століть: з колекції Чернігів. історич. музею ім. В.В. Тарновського. – К.: Родовід, 2015. – 107 с.

Звід пам'яток історії та культури України. Чернігівська область. – Чернігів: Десна Поліграф, 2015. – Вип. 1: Чернігівський район / [упоряд. Е. Ілляшенко, О. Коваленко, А. Курданов та ін.]. – 268 с.

Літопис доль та днів минулих. – Чернігів: Лозовий В.М., 2015. – Кн. 2 / [упоряд. Г. Адруг-Дараган, А. Курданов]. – 522 с.

Ляшев О. Нарис церковної історії села Роїща. – Чернігів: Десна, 2015. – 124 с.

Михайленко В. Коропщина в іменах: біографічний довідник. – Мена: Домінант, 2015. – 264 с.

Гаркавий В., Федірко А. Кризь минуле та сучасне до майбутнього: Новгород-Сіверська жіноча гімназія (1875–2015). – Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2016. – 348 с.

Демченко Т.П. Здобуття Батьківщини: життя та творчість Євгена Онацького. – Чернігів : Освітній центр, 2016. – 193 с.

Дмитренко Н.М. Провінційні музеї Лівобережної України (1920–1930 рр.). – Ніжин, 2016. – 239 с.

Ляшев О. Козаки та селяни с. Роїща Роїської сотні Чернігівського полку. – Чернігів, 2016. – Кн. 2. – 160 с.

Село Стольне [Менського району] у другій половині XVIII ст.: (за матеріалами Генерального опису Лівобережної України 1765–1769 рр.) / [упоряд.: Д. Казіміров, С. Токарев]. – Чернігів: Лозовий В. М., 2016. – 287 с.

Токарев С.А. Коропська сотня Ніжинського полку у другій половині XVII–XVIII ст. – Чернігів: Десна Поліграф, 2016. – 120 с.

Тривало видання біобібліографічного серіалу «Історики та краєзнавці Чернігівщини». Побачили світ його чергові випуски:

Андрій Антонович Карнабед: (Біобібліографічний покажчик) / [уклад. Н.В. Романчик; наук. ред. О.Б. Коваленко; ред. І.Я. Каганова; відп. за вип. І.М. Аліференко]. – Чернігів, 2012. – 45 с. – («Історики та краєзнавці Чернігівщини»; Вип. 17).

Ігор Михайлович Ситий: (Біобібліографічний покажчик) / [уклад. Н.В. Романчик; наук. ред. О.Б. Коваленко; ред. І.Я. Каганова; відп. за вип. І.М. Аліференко]. – Чернігів, 2012. – 35 с. – («Історики та краєзнавці Чернігівщини»; Вип. 18).

Світлана Олександрівна Половнікова: (Біобібліографічний покажчик) / [уклад. І.Я. Каганова, С.Л. Лаєвський, Л.П. Линюк; наук. ред. О.Б. Коваленко; ред. І.Я. Каганова; відп. за вип. І.М. Аліференко]. – Чернігів, 2014. – 32 с. – («Історики та краєзнавці Чернігівщини»; Вип. 19).

Юрій Миколайович Ситий: (Біобібліографічний покажчик) / [уклад. Н.В. Романчик, Л.В. Ясновська; наук. ред. О.Б. Коваленко; ред. І.Я. Каганова; відп. за вип. І.М. Аліференко]. – Чернігів, 2015. – 56 с. – («Історики та краєзнавці Чернігівщини»; Вип. 20).

Аркадій Васильович Верзилов: (Біобібліографічний покажчик) / [уклад. О.Б. Коваленко, О.Я. Рахно, С.Г. Скоренок; наук. ред. О.Б. Коваленко; ред. І.Я. Каганова; відп. за вип. І.М. Аліференко]. – Чернігів, 2015. – 83 с. – («Історики та краєзнавці Чернігівщини»; Вип. 21).

Започатковано видання комплектів листівок у серії «Чернігівщина туристична»:

Старий Седнів у творах художників XIX ст.: Набір листівок / [упорядники і автори тексту О.Б. Коваленко та С.О. Половнікова]. – Чернігів: ФОП В.М. Лозовий, 2012. – 10 листівок.

Древности Любеча из собрания Государственного исторического музея:  
Набор открыток / [составители и авторы текста А.Б. Коваленко,  
Е.М. Веремейчик, Н.И. Асташова]. – Чернигов: ФОП В.М. Лозовой, 2012. –  
12 открыток.

Старий Батурин на світлинах початку ХХ ст.: Набір листівок /  
[упорядники і автори тексту О.Б. Коваленко, Н.Б. Реброва, Л.Г. Кіяшко]. –  
Чернігів: ФОП В.М. Лозовий, 2012. – 12 листівок.

Голова Правління  
Чернігівської обласної організації  
Національної спілки краєзнавців України,  
професор

**Коваленко О.Б.**